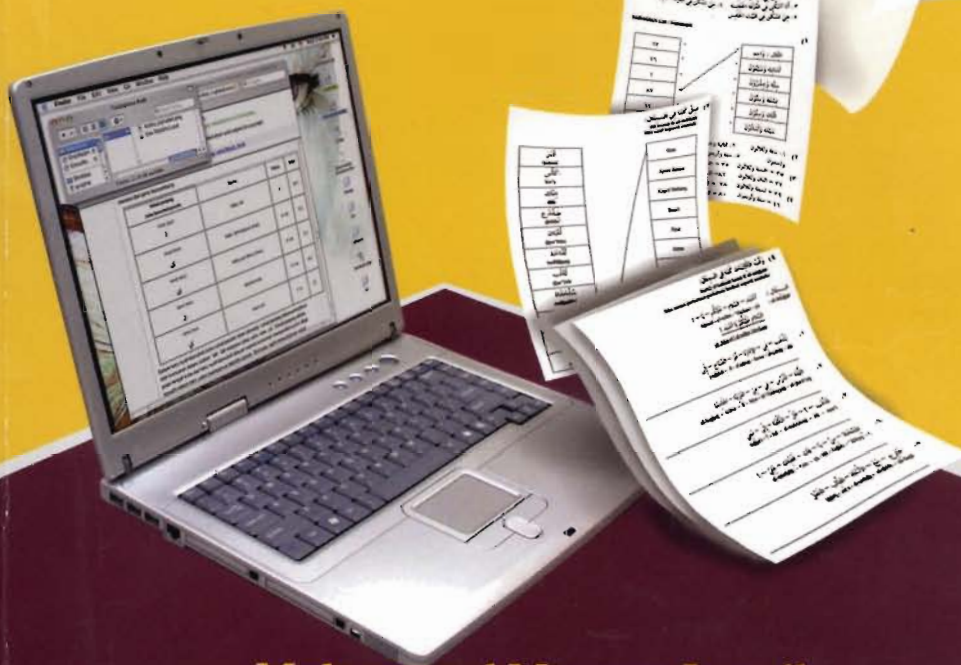

KAJIAN TATABAHASA ARAB

Dahulu dan Sekarang

Muhammad Marwan Ismail
Wan Moharani Mohammad

UNIVERSITI SAINS ISLAM MALAYSIA

جامعة العلوم الإسلامية الماليزية
ISLAMIC SCIENCE UNIVERSITY OF MALAYSIA

KAJIAN
TATABAHASA ARAB

Dahulu dan Sekarang

KAJIAN
TATABAHASA ARAB

Dahulu dan Sekarang

oleh

MUHAMMAD MARWAN ISMAIL
WAN MOHARANI MOHAMMAD

Penerbit

UNIVERSITI SAINS ISLAM MALAYSIA

Bandar Baru Nilai

Negeri Sembilan

2008

Cetakan pertama 2008
© Hak cipta terpelihara Universiti Sains Islam Malaysia 2008

Hak cipta terpelihara, tiada mana-mana bahagian daripada buku ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukar kepada apa-apa bentuk dengan sebarang cara sekalipun tanpa izin bertulis daripada penerbit.

Diterbitkan di Malaysia oleh:
Universiti Sains Islam Malaysia,
Bandar Baru Nilai, 71800 Nilai,
Negeri Sembilan Darul Khusus
Tel : 06-798 8045 / Faks : 06-798 8054

Reka Letak & Urus Cetak:
AMPANG PRESS SDN. BHD.
6, Jalan 6/91, Taman Shamelin Perkasa
Batu 3½ Jalan Cheras
56100 Kuala Lumpur, MALAYSIA
Tel : 03-9284 9448 / Faks : 03-9284 9105
e-mel: ampres@streamyx.com

Perpustakaan Negara Malaysia

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Muhammad Marwan Ismail

Kajian tatabahasa Arab: dahulu dan sekarang / Muhammad Marwan Ismail,
Wan Moharani Mohammad.

Bibliografi: ms. 131-134

ISBN 978-983-2950-70-7

1. Arabic language--Grammar. 2. Arabic language--Usage. I. Wan Moharani
Mohammad. I. Judul.

792.75

Kandungan

<i>Prakata</i>	vii
<i>Dedikasi Penulis</i>	ix
<i>Penghargaan</i>	xi
<i>Pendahuluan</i>	xiii
<i>Petunjuk Simbol yang Digunakan</i>	xvii
Bab Satu: Pengenalan	1
Tatabahasa dan Bahasa Arab	1
Sejarah Kemunculan Ilmu Tatabahasa Arab	4
Persekitaran yang Mendorong Kemunculan Ilmu Tatabahasa Arab	6
Susur Galur Ilmuan Tatabahasa Arab	12
Kepentingan Ilmu Tatabahasa Arab	14
Tatabahasa Arab pada Zaman Moden	17
Bab Dua: Perkembangan Ilmu Tatabahasa Arab	19
Pendahuluan	19
Aliran Mazhab Tatabahasa Arab	20
Madrasah Basrah	21
Madrasah Kufah	22
Persaingan antara Madrasah Basrah dengan Madrasah Kufah	24
Kemunculan Mazhab Tatabahasa Basrah	27
Kemunculan Mazhab Tatabahasa Kufah	28
Madrasah Baghdad	31
Madrasah Mesir dan Syam	32
Madrasah al-Andalus dan Maghribi	33
Buku-buku Tatabahasa Arab	34
Rumusan	43

Bab Tiga:	Tatabahasa Arab Selepas Zaman Keemasannya	45
	Pendahuluan	45
	Pemulihan dan Pemeraksanaan Tatabahasa Arab	49
	Ibnu Madha' al-Qurtubi dan Reformasi Tatabahasa Arab	55
	Pemulihan dan Pemeraksanaan Tatabahasa Arab pada Zaman Moden	58
	Buku "Ihya' al-Nahw" oleh Ibrahim Mustafa dan Pembaharuan Tatabahasa Arab	61
	Kesinambungan Usaha Selepas Ibrahim Mustafa	65
Bab Empat:	Linguistik dan Tatabahasa Arab	75
	Pendahuluan	75
	Kemunculan Kajian Bahasa di Eropah	76
	Takrifan Linguistik	79
	Perkembangan Linguistik	82
	Peringkat-peringkat Kajian Linguistik	84
	Kedudukan Sintaksis dalam Linguistik	86
	Menepati Tatabahasa dan Penerimaannya	89
	Persembahan Bahasa, Kemampuan Bahasa dan Cita Rasa Bahasa	91
	Kepelbagaian Tatabahasa	92
	Tatabahasa Tradisional	93
	Tatabahasa Tradisional dan Linguistik Moden	94
	Nahu Deskriptif	96
	Metodologi-metodologi Analisis Bahasa	98
	Bentuk-bentuk Analisis Bahasa	109
	Linguistik dan Bahasa Arab	117
Bab Lima:	Penutup	125
	<i>Bibliografi</i>	131
	<i>Indeks Subjek</i>	135
	<i>Indeks Nama</i>	143

Prakata

Kajian Tatabahasa Arab: Dahulu dan Sekarang

Dengan nama Allah yang Maha Pemurah lagi Maha Mengasihani,

Segala puji-pujian dipanjatkan kepada Allah SWT, tuhan yang menciptakan sekalian alam, selawat dan salam buat junjungan besar Rasulullah SAW, ahli keluarga baginda, para sahabat dan sesiapa sahaja yang mengikut tunjuk ajar baginda ke hari akhirat.

Buku “Kajian Tatabahasa Arab Dahulu dan Sekarang” merupakan satu usaha memaparkan dan mengupas persoalan-persoalan berkaitan kajian tatabahasa Arab yang berlangsung hampir 1500 tahun dahulu, bermula dengan kemunculan ilmu tatabahasa Arab tradisional dalam dunia Arab hinggalah pada era dunia linguistik moden masa kini.

Bab satu dimulakan dengan pembicaraan pengantar kepada kajian tatabahasa Arab itu sendiri yang merangkumi pelbagai aspek seperti kedudukan serta kepentingan tatabahasa dalam bahasa Arab, sejarah kemunculan tatabahasa Arab dan faktor pendorong kepada kemunculannya. Antaranya adalah menjurus kepada tujuan dan niat pengajaran dan pembelajaran ilmu pengetahuan.

Ini seterusnya diikuti dengan paparan perbincangan berkenaan perkembangan ilmu tatabahasa Arab yang berpaksikan kepada pelbagai aliran mazhab tatabahasa Arab utama iaitu aliran Mazhab Basrah, Mazhab Kufah, Mazhab Baghdad, aliran Mazhab Mesir dan Sham dan aliran Mazhab Andalus dan Maghribi, di bawah naungan tokoh-tokoh terkemuka dalam lakaran sejarah tatabahasa seperti *Sibawaiyh*, *al-Kisa'i*, *al-Mubarrid* dan ramai lagi pakar tatabahasa dari dulu hinggalah kini yang menghasilkan ribuan penulisan, karya dan kajian.

Antara hasil karya penulisan serta kajian tersebut ialah *al-Kitab*, *al-Muqtadhab* dan *al-Usul fi al-Nahw*, *Fusul fi al-‘Arabiyah*, *al-Jumal*,

al-Luma', *Alfiah Ibn Malik*, *Syarh al-Ashmuni*, *Syarh Ibn 'Aqil*, *al-Insaf fi Masa'il al-Khilaf*, *Nash'ah al-Nahw wa al-Nuhat* dan banyak lagi yang tersebar ke seluruh pelusok dunia dari timur hinggalah ke barat. Kesemua ini adalah rangkuman unsur keagungan yang pernah menjulang ilmu tatabahasa Arab ke puncak kegemilangannya.

Buku ini dalam bab tiga pula membicarakan kedudukan tatabahasa Arab selepas zaman keemasannya hinggalah membawa kepada pelbagai usaha pemulihan dan pemerksaan semula tatabahasa Arab pada zaman moden; ke arah mengembalikannya ke era kegemilangan semula.

Bab terakhir pula memfokuskan kedudukan tatabahasa Arab dalam dunia lingusitik moden hari ini yang dikatakan bermula dengan kemunculan kajian bahasa di Eropah. Turut dibicarakan ialah bandingan antara tatabahasa tradisional khususnya tatabahasa Arab dengan linguistik moden dan pengaruh antara keduanya.

Penulis:

Muhammad Marwan Ismail
Wan Moharani Mohammad
Fakulti Pengajian Bahasa Utama,
Universiti Sains Islam Malaysia

Dedikasi Penulis

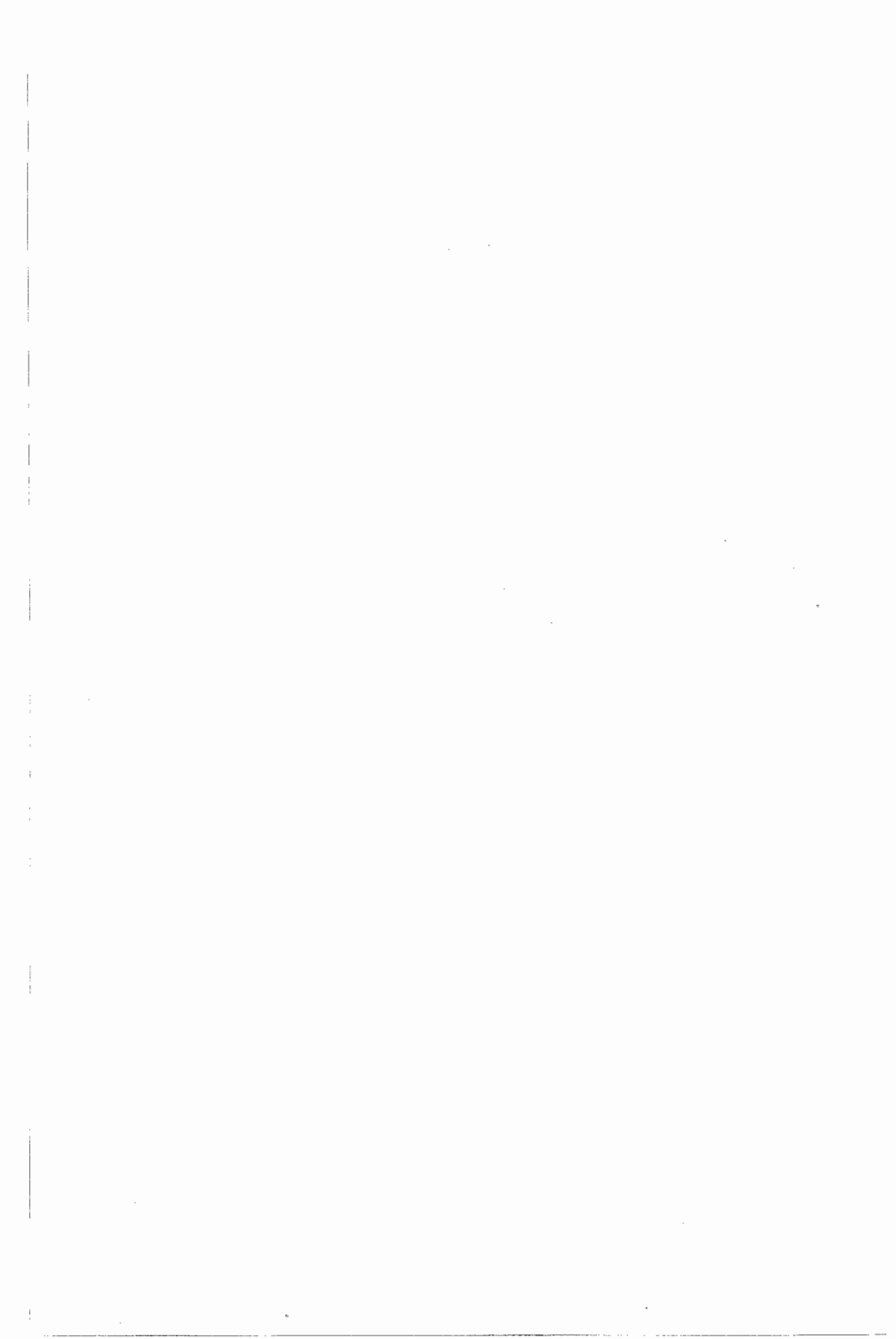
Usaha yang tidak seberapa ini dihadiahkan kepada kedua-dua ibu bapa tercinta Ismail Bin Md. Saman dan Wan Spiah Bt. Wan Mohd. Noor, Mohammad bin Abdul Rahman dan Raja Nur Ain Raja Shah Malek, seluruh ahli keluarga serta rakan-rakan yang terlibat secara langsung ataupun tidak dalam menghasilkan buku ini. Buku ini juga ditujukan kepada semua pecinta bahasa Arab dan para pendokong ilmu tatabahasanya. Semoga usaha ini akan mendapat ganjaran dari Allah SWT dalam memperkembangkan ilmu pengetahuan dan memberi sumbangan berharga kepada agama, bangsa dan negara.

Penghargaan

Ucapan penghargaan dan terima kasih yang setinggi-tingginya ditujukan kepada Y.Bhg. Prof. Dato' Dr. Abdul Shukor Hj. Husin, Naib Canselor USIM, Jawatankuasa Penerbitan USIM, semua guru-guru, rakan-rakan yang terlibat secara langsung ataupun tidak dalam memberi idea, teguran, dan komen sehingga terhasilnya buku ini. Terima kasih juga dirakamkan kepada Unit Penerbitan USIM, khususnya Puan Hariza Mohd Yusof, Pegawai-pagawai Unit Penerbitan USIM yang terlibat dalam proses penyusunan dan penyuntingan buku ini. Tidak dilupakan warga Fakulti Pengajian Bahasa Utama, USIM dan para pelajar kami serta semua yang menyintai bahasa al-Qur'an.

Pendahuluan

Kajian Tatabahasa Arab: Dahulu dan Sekarang

Dengan nama Allah yang Maha Pemurah lagi Maha Mengasihani,

Segala puji-pujian dipanjatkan kepada Allah SWT, Tuhan yang menciptakan sekalian alam, selawat dan salam buat junjungan besar Rasulullah SAW, ahli keluarga baginda, para sahabat dan sesiapa sahaja yang mengikut tunjuk ajar baginda ke hari akhirat.

Buku “Kajian Tatabahasa Arab Dahulu dan Sekarang” bertujuan untuk mengupas persoalan-persoalan berkaitan kajian tatabahasa Arab yang berlangsung hampir 1500 tahun dahulu, bermula dengan kemunculan ilmu tatabahasa Arab tradisional hinggalah kepada perkembangannya dalam era dunia linguistik moden masa kini.

Tatabahasa mengikut ilmu linguistik adalah merujuk kepada ciri-ciri asas yang terkandung dalam sesuatu bahasa. Ia lebih cenderung kepada peraturan atau kaedah penggunaan sesuatu bahasa. Justeru, tatabahasa memainkan peranannya yang besar agar penggunaan bahasa tersebut kekal dalam bentuk asalnya dan menepati ciri-ciri asas bahasa tersebut sama ada dalam bentuk binaan perkataan mahupun strukturnya

Idea asal penulisan buku ini timbul hasil kajian dan pengamatan penulis tentang perkembangan pesat kajian-kajian linguistik moden yang banyak dipelopori oleh ilmuan Barat. Justeru, timbul keinginan untuk berkongsi maklumat dengan para pembaca tentang usaha-usaha para ilmuan muslim khususnya para ilmuan tatabahasa Arab yang telah mendahului para ilmuan linguistik moden hampir 1000 tahun dalam mengkaji bahasa dan kaedah-kaedah tatabahasanya.

Kajian-kajian tatabahasa Arab yang telah dipelopori oleh para ilmuan muslim hampir 1500 tahun dahulu telah dijalankan dengan penuh amanah. Hasil kajian mereka telah mewarnai sejarah keagungan tamadun Islam

sehingga ia disegani oleh tamadun-tamadun lain. Malahan, banyak hasil kajian dan metode kajian secara ilmiah serta teori-teori tatabahasa yang dikemukakan oleh para ilmuan ini masih digunapakai sehingga ke hari ini.

Justeru, buku ini membicarakan tentang persoalan utama berkaitan dengan kajian tatabahasa Arab bermula daripada cetusan idea-idea awal ke arah kewujudannya sehinggalah kedudukannya dalam arus perkembangan pesat linguistik pada masa kini. Antara topik yang disentuh dalam buku ini ialah pengantar kepada kajian tatabahasa Arab itu sendiri yang merangkumi aspek seperti kedudukan serta kepentingan tatabahasa dalam bahasa Arab, sejarah kemunculan tatabahasa Arab dan faktor pendorong kepada kemunculannya. Antaranya adalah menjurus kepada tujuan niat pengajaran dan pembelajaran ilmu pengetahuan sama ada ilmu-ilmu bahasa dan kemahiran-kemahirannya atau ilmu pengetahuan lain bukan bahasa.

Turut dipaparkan perkembangan ilmu tatabahasa Arab yang berpaksikan kepada pelbagai aliran mazhab tatabahasa Arab utama seperti aliran Mazhab Basrah, Mazhab Kufah, Mazhab Baghdad, aliran Mazhab Mesir dan Sham dan aliran Mazhab Andalus dan Maghribi, di bawah naungan tokoh-tokoh terkemuka dalam lakaran sejarah tatabahasa seperti *al-Khalil*, *Sibawaiyh*, *al-Farra'*, *al-Kisa'i*, *al-Mubarrid*, *Ibn Wulad*, *al-Zubaidi* dan ramai lagi pakar tatabahasa dari dulu hinggalah kini yang menghasilkan ribuan penulisan, karya dan kajian.

Hasil-hasil karya penulisan berkaitan ilmu tatabahasa Arab juga dibincang. Kepelbagai jenis dan kategori buku ini melambangkan perkembangan pesat kajian-kajian tatabahasa Arab dalam kalangan para ilmuan tersebut. Buku tersebut sehingga masih lagi menjadi sumber rujukan utama ilmu ini sehingga sekarang. Antara buku-buku tersebut ialah *al-Kitab*, *al-Muqtadhab* dan *al-Usul fi al-Nah*, *Talqin al-Muta'limin min al-Nahu*, *Fusul fi al-'Arabiyah*, *al-Jumal*, *al-Luma'*, *Alfiah Ibn Malik*, *Syarh al-Ashmuni*, *Syarh Ibn 'Aqil*, *Syuzur al-Dhahab*, *al-Insaf fi Masa'il al-Khilaf*, *Nash'ah al-Nahw wa al-Nuhat* dan banyak lagi yang tersebar ke seluruh pelosok dunia dari timur hinggalah ke barat. Kesemua ini adalah rangkuman unsur keagungan yang pernah menjulang ilmu tatabahasa Arab ke puncak kegemilangannya.

Seterusnya dibincangkan pula kedudukan tatabahasa Arab selepas zaman keemasannya hinggalah membawa kepada pelbagai usaha

PENDAHULUAN

pemulihan dan pemerksaan semula tatabahasa Arab pada zaman moden bagi mengembalikannya ke era kegemilangan semula. Tidak ketinggalan buku ini juga membincangkan kedudukan tatabahasa Arab dalam dunia lingusitik moden hari ini yang dikatakan bermula dengan kemunculan kajian bahasa di Eropah. Turut dimuatkan perbandingan antara tatabahasa tradisional khususnya tatabahasa Arab dengan linguistik moden dan pengaruh antara keduanya.

Buku ini dibahagikan kepada lima bab seperti berikut:

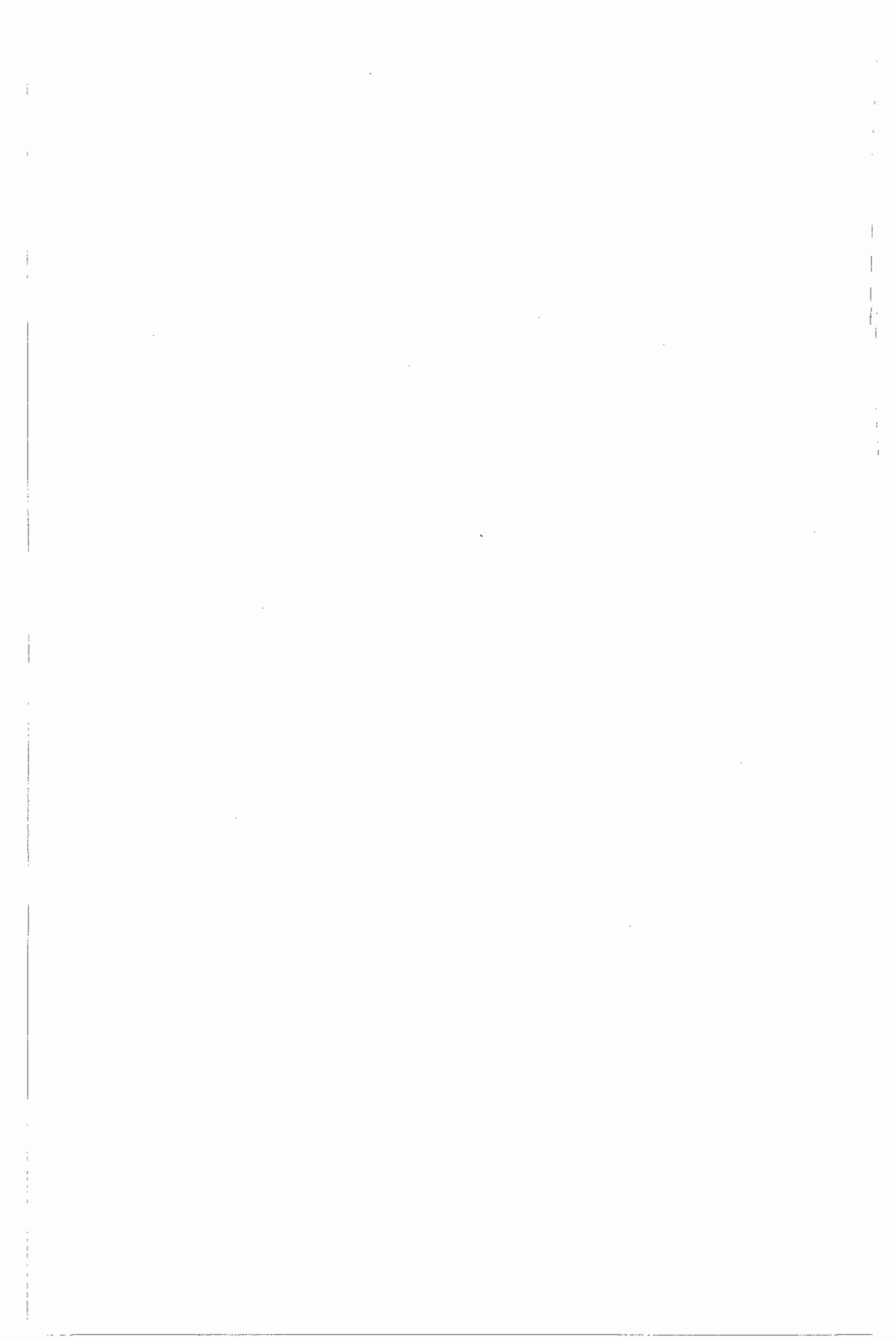
Bab Satu: Pengenalan

Bab Dua: Perkembangan Ilmu Tatabahasa Arab

Bab Tiga: Tatabahasa Arab Selepas Zaman Keemasannya

Bab Empat: Linguistik dan Tatabahasa Arab

Bab Lima: Penutup

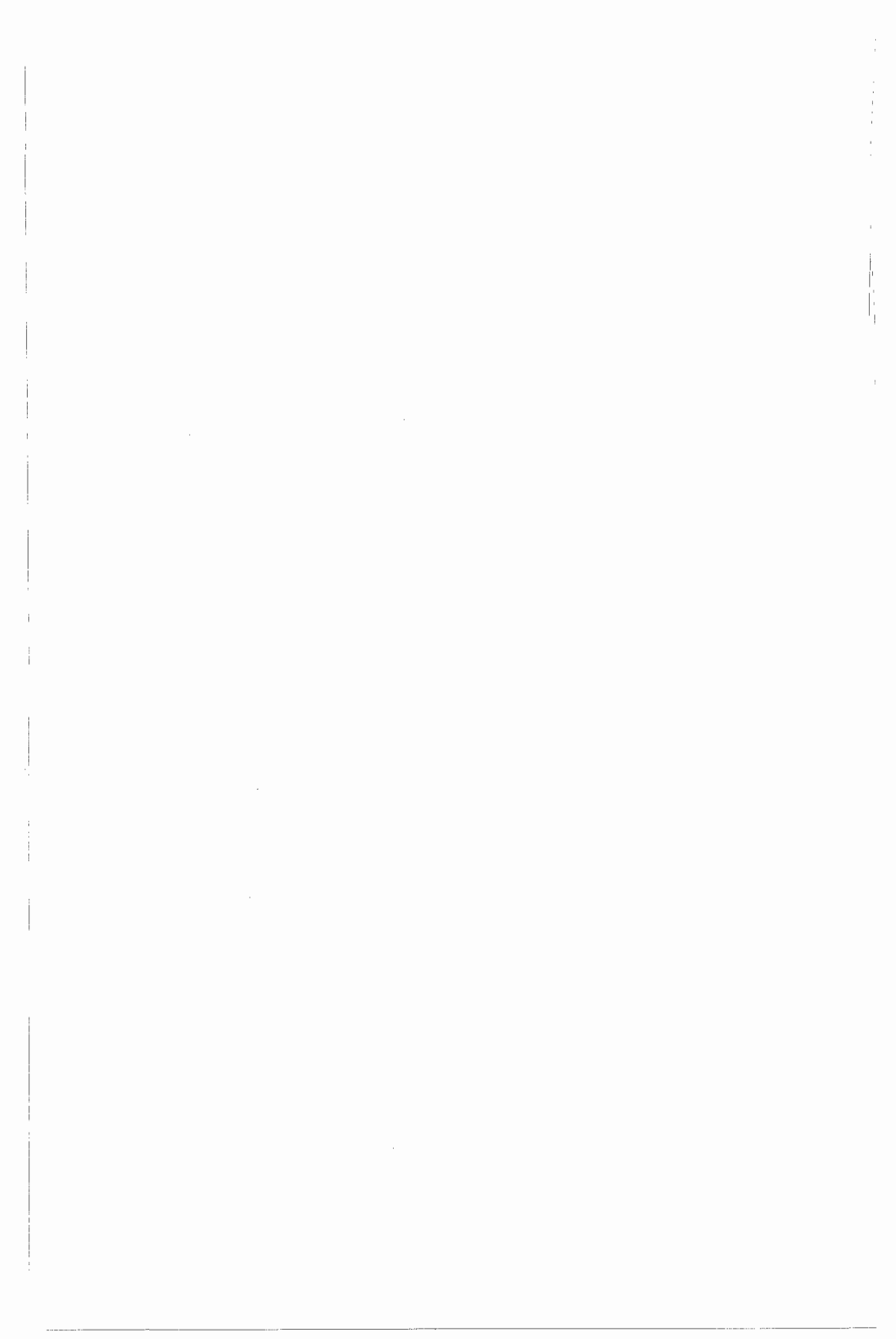

Petunjuk Simbol yang Digunakan¹

دليل الرموز المستخدمة

(ب.ع) : البنية العميقة	ف : فعل
(ب.س) : البنية السطحية	س : اسم
= : يساوي	طف : طرف فعلي
∅ : علامة الحذف	طس : طرف اسمي
v : عنصر التوكيد	ج : جملة
+ : زيادة	م : مبتدأ
	خ : خبر
	فا : فاعل
	مف : مفعول
	تعرف : تعريف
	مض : مضاف
	مض إليه : مضاف إليه

¹ Sebahagian besar daripada simbol ini digunakan dalam proses analisis bahasa terhadap ayat-ayat bahasa Arab. Justeru, simbol dan pengertiannya juga adalah berbahasa Arab.

Bibliografi

- Al-Qur'an al-Karim.
- Abd al-Salam, Ahmad Sheikh. 2000. *Madkhal Islami ila al-lughawiyyat al-^oammah*. Kuala Lumpur: Markaz al-bahs al-Jami^oah al-Islamiyyah al-^oAlamiyyah bi Maliziya.
- Abd al-Tawwab, Ramadan. 1992. *al-Madkhal ila ^oilm al-Lughah wa manahij al-bahs al-lughawi*. Kaherah: Maktabah al-Khanji.
- Al-Khuli, Muhammad ^oAli. 1983. *Dirasat lughawiyyah*. Beirut: Dar al-^oUlum li al-taba^oah wa al-nashr.
- Al-Qurtubi, Abdullah Muhammad Ahmad al-Ansari. 1995. *al-Jami^o li al-ahkam al-Qur'an*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-Araby.
- Al-Rajihi, ^oAbduh. 1986. *al-Nahw al-^oarabiyy wa al-dars al-hadith: bahs fi al-manhaj*. Beirut: Dar al-Nahdah al-^oArabiyyah li al-Taba^oaah wa al-Nashr.
- Al-Sairafi, Abu Bakar. 1997. *Akhbar al-nahwiyiin al-Basriyin wa al-Kufiyin*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-^oAraby.
- Al-Samiraiy, Fadil Hassan. 1987. *al-Madaris al-nahwiyah: baina usturah wa waqi^o*. Amman: Dar al-Thaqafah.
- _____. 2000. *Ma^oani al-nahw*. Amman: Dar al-Fikr.
- Al-Sayyid, Abd al-Hamid Mustafa & al-Najar, Latifah. 1997. *Fi al-Nahw al-^oArabiyy*. Dubai: Dar al-Qalam.
- Al-Suyuti, Jalal al-Din Abdul Rahman (911H). 1988. *al-Iqtirah fi usul al-nahw*. Beirut: Dar al-Kutub al-^oIlmiyyah.
- _____. 1998. *Bughyah al-wu^oaah*. Beirut: Al-Maktabah al-^oAsriyah.
- Al-Zajjaji, Abu al-Qasim (337H). 1986. *Al-Iidhah fi ^oilal al-nahw*. Beirut: Dar al-Nafais.
- Al-Zubaidi 1996. *Tobaqat al-Nahwiyiin*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-^oAraby.
- Andrew Radford. 1981. *Transformation Syntax: A student guide to Chomsky's extended standard theory*. London: Cambridge University Press.
- Anis, Ibrahim. 1975. *Min asrar al-^oarabiyyah*. Kaherah: Maktabah al-Anjelo al-Masriyyah.
- _____. 1999. *al-Ashwat al-^oarabiyyah*. Kaherah: Maktabah al-Anjelo al-Masriyyah.

- Ayyub, Abdul Rahman. 1980. *Dirasat al-naqdiyyah fi al-nahw al-‘araby*. Kuwait: Muassasah al-Sobah.
- ‘Allamah, Talal. 1992. *Nashat al-nahw al-‘arabiyy fi madrasatay al-Basrah wa al-Kufah*. Beirut: Dar al-Fikr al-Lubnani.
- ‘Ammayraih, Khalil Ahmad. 1984. *Fi nahw al-lughah wa tarakibiha*. Jeddah: Alam al-Ma‘arif al-Jadidah.
- David Crystal. 1992. *Introducing Linguistics*. Middlesex, England: Penguin English.
- _____. 1995. *What is linguistics?*. London: Edward Arnold.
- _____. 1997. *The Cambridge encyclopaedia of language*. London: Cambridge University Press.
- Dayf, Shawqi. 1986. *Tajdid al-nahw al-ta‘limi*. Kaherah: Dar al-Manar.
- _____. 1987. *al-Madaris al-nahwiyah*. Beirut: ‘Alam al-Kutub.
- F. De Saussure. 1995. *Course in general linguistics*. Translated by Roy Harris. 4th edition. Duckworth.
- Frederick J. Newmeyer. 1986. *Generative linguistics: a historical perspective*. 2nd edition. Cornwall, G. Britain: T.J Press, Padstow.
- Geoffrey Sampson. 1980. *School of linguistics*. Standford, California: Stanford University Press.
- Hamoud, Khidir Musa Muahamad. 2003. *al-Nahw wa al-nuhat*. Beirut: ‘Alam al-Kutub.
- Hasanayn, Salah al-Din Salih. 1994. *Dirasat fi ilm al-lughah alwasfi wa al-tarikhi wa al-muqaran*. Kaherah: Dar al-Ulum lil Tabaa‘ah wa al-Nashr.
- Hassan, ‘Abbas. 1996. *al-Nahw al-wafi*. Kaherah: Dar al-Ma’arif.
- Hassan, Tammam. 1994. *al-Lughah al-‘Arabiyyah: Ma‘naha wa Mabnaha*. Maghribi: al-Dar al-Baida’.
- _____. 1995. *Manahij al-Bahs fi al-Lughah*. Maghribi: Dar al-Thaqafah.
- _____. 2000. *al-Usul: dirasah istimiologiyah li al-fikr al-lughawi ‘inda al-‘Arab*. Mesir: ‘Alam al-Kutub.
- Herbet, Schendl. 2001. *Historical linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Hiblus, Muhammad Yusuf. 1994. *Min Usus ‘ilm al-Lughah*. Kaherah: Dar al-Thaqafah.
- Ibn al-Anbari, Abu al-Barakat Kamal al-Din (577H). 1996. *Al-Insof fi Masail al-Khilaf*. Beirut: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- Ibn al-‘Aqil, Baha’ al-Din Bin Abdullah (769H). 1997. *Syarh Ibnu al-‘Aqil ‘ala alfiyah Ibn al-Malik*. Beirut: ‘Alam al-Kutub.
- Ibn al-Hajib, Jamal al-Din Usman Bin Umar (646H). 1985. *Kitab al-Kaafiah fi al-Nahw*. Beirut: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah.

BIBLIOGRAFI

- Ibn al-Jinni, Abu al-Fath Usman (392H). 1997. *Al-Khosoish*. Beirut: Dar al-Kutub al-^oIlimiyah.
- Ibn al-Madha' al-Qurtubi, Abu al-Abbas Ahmad Abdul Rahman (592H). 1976: *Al-Radd ^oala al-Nuhat*. Mesir: Dar al-Manar.
- Ibn al-Mandzur, Abu al-Fadhl Jamal al-Din (711H). 1996. *Lisan al-^oArab*. Beirut: Dar al-Fikr al-^oArabiy.
- Ibn al-Nadim. 1996. *al-Fahrasat*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-^oAraby.
- Ibn al-Ya^oish, Muwaffaq al-Din (643H). 1988. *Syarh al-Mufasssal*. Beirut: ^oAlam al-Kutub.
- Ibn Hisyam al-Ansari, Abdullah Yusuf Ahmad (761H). 1994. *Syarh syuzur al-dzahab fi ma^orifati kalam al-^oArab*. Beirut: Dar al-Fikr al-^oArabiy.
- _____. 1999. *Awdhah al-masalik ila alfiyah Ibn al-Malik*. Beirut: Dar al-Kutub al-^oAlamiyah.
- _____. 2000. *Mughni al-labib ^oan kutub al-^oarib*. Beirut: ^oAlam al-Kutub.
- Ibrahim, Abdullah Rafeedah. 1990. *al-Nahw wa kutub al-tafasir*. Libya: al-Dar al-Jamahiriyyah.
- Jarim, Ali dan Amin, Mustopha. 1983. *al-Nahw al-Wadhih*. Kaherah: Dar al-Ma^oarif.
- Khalil, Hilmi. 1988. *al-^oArabiyyah wa ^oilm al-lughah al-bunyawiyyah*. Iskandariyyah: Dar al-Ma^orifah al-Jam^oiyah.
- Khirma, Nayif. 1979. *Adwa' ala al-dirasat al-lughawiyyah al-mu^oasirah*. Al-Kuwayt: ^oAlam al-Ma^orifah.
- Muhammad Marwan Ismail. 2004. *Uslub al-tawkid baina al-turath al-nahw al-^oaraby wa al-nahw al-taulidi al-tahwili*. Tesis Sarjana. Kuala Lumpur: UIAM (tidak diterbitkan).
- Mujahid, Abdul Karim. 1999. *'Ilm al-Lisan al-^oAraby*. Amman: Dar al-Quds.
- Musa, Nihad. 1987. *Nazariyyah al-nahw al-^oaraby fi dhauk manahij al-nadzar al-lughawi al-hadith*. Amman: Dar al-Basheer.
- Mustafa, Ibrahim. 1992. *Ihya' al-nahw*. Kahirah: Dar al-Kutub al-Islamiy.
- Mustapa, Ibrahim et.al. 1999. *al-Mu^ojam al-wasit*. Istanbul Turki: al-Maktabah al-Islamiyyah.
- N. Chomsky. 1965. *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, Massachusetts: The M.I.T Press.
- _____. 1972. *Language and mind*. Enlarged Edition. USA: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
- _____. 1980. *Studies on semantics in generative grammar*. 2nd edition. The Hague Netherlands: Motion Publisher.
- _____. 1988. *Syntactic structure*. 3rd edition. The Hague Netherlands: Motion Publisher.

KAJIAN TATABAHASA ARAB: DAHULU DAN SEKARANG

- Nik Safiah Karim. 1994. *Linguistik transformasi generatif: suatu penerapan pada bahasa Melayu*. Kuala Lumpur Malaysia: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Sibawayh, Abu Basyar Amru Bin Usman (180H). 1999. *al-Kitab*. Beirut: Dar al-Kutub al-^lAlamiyah.
- Tantawi, Ali. 1997. *Nashat al-nahw al-^laraby*. Mesir: Dar al-Ma^larif.
- Ubadah, Muhammad Ibrahim. 1988. *al-Jumlah al-^larabiyyah: dirasat lughawiyyah nahwiyyah*. Iskandariyyah: Manshaat al-Ma^larif.
- Zakariyya, Misyal. 1993. *Qadaya al-Suniyyah Tatbiqiyyah*. Beirut: Dar al-^lIlm li al-Malayin.

Indeks Subjek

- adaptasi 96
Adjektif 3
agresif 55
ahli *al-Bait* 26
ahli tafsir 15
Akal fikiran 106
akusatif 4
al-A'jam 5
al-Asalib 66
al-Asma' al-Mabniyyah 67
al-Azhar al-Sharif 59
al-Bahs al-Nahwi 54
al-bina' 3
al-^cAmil 56
al-^cIlal 57
al-^cilal 56
al-Dajlah 25
al-Dhammah 10
al-Fathah 10
al-Furat 25
al-Hariri 42
al-Hawasyi 40
al-Hirrah 26
al-I'rab 3
al-Idhafah 63
al-Iraqayn 25
al-Ishtiqaq 15
al-Isnad 64
al-Istisna' 63
al-jazmu 10
al-Kanasah 28

al-Kasrah 10
al-kasru 10
al-khafdu 10
al-Kitab 3, 10
al-Mabni 68
al-Ma'mul 56
al-Ma'ful al-Ma'ah 63
al-Ma'ful al-Mutlak 63
al-Ma'ful Bih 63
al-Ma'ful Fiih 63
al-Mahalli 67
al-Majrurat 38
al-Mamalik 45
al-Mamdudah 67
al-Manqusah 67
al-Mansubat 38
al-Maqsurah 67
al-Marbad 27
al-Marfu'at 38
al-Mazhab al-Baghdadi 31
al-Mubtada' (subjek) 29
al-Mudhaf 68
al-Mufassal 37
al-Muwahhidin 56
al-Muwalladun 5
al-Na'tu 30
al-Naqlu 24
al-nasbu 10
al-Qias 57
al-Qur'an 6
al-raf'u 10

- al-Sifah* 30
al-Sunnah 16
al-Takmilah 66
al-Tanwin 10
al-Ukadz 27
 al-Uthmani 33
Alamat al-Frab 62
 Alfiah 38
 Algeria 53
 Amerika Syarikat 48
'amil 22
 analisis bahasa 18
 Andalus 20, 33
 Andalusia 11
 aplikasi 17
 Arab Badwi 21
 arahan rasmi 66
 asabiah 26
 Asuria 25
athir 22
 ayat majhul 112
 ayat penafsiran 68

 Babilion 25
 Baghdad 6, 11, 20
 bahan-bahan bahasa 4
 bahasa Afrika 78
 bahasa Arab Fushah 93
 bahasa China 78
 bahasa Hindoeropah 78
 bahasa Inggeris 48
 bahasa Latin 53, 77, 95
 bahasa Perancis 53
 bahasa Sanskrit 48, 77
 bahasa standard 97
 bahasa Turki 46
 bahasa Yunan 77
 bait-bait puisi 38
 Bani Abasiyah 32

 Bani Asad 28
 Bani Bakar 25
 Bani Rabi'ah 25
 Bani Umawiyah 33
 Bapa Linguistik Moden 78
 baris perkataan 4
 Basrah 6, 8, 11
Behaviorism 102
 Beirut 70
 Belanda 53
 Belgium 53
 berhijrah 6
 bersepadu 2
 bersepakat 5
 bertapak 63
 binaan ayat 3
 Binaan Dalaman 106
 Binaan Luaran 106
 binaan zahir 106
Binding theory 109
Bounding theory 109
 Britain 48
 British 72
 Brussle 53

 Cambridge 53
 camil 22
Case theory 109
 cita rasa 5
Comparative Historical Linguistics 77
Competence 106
Context of Situation 83
Control theory 109
 Copenhagen 82
 Cordova 56
Cours de Linguistique Generale 78

 Damsyik 70
Darul al-'Ulum 60

INDEKS SUBJEK

- Deep Structure* 106
 definisi 36
 Denmark 82
 dialek 93
 dialek Arab moden 95
 dipelopori 12
 dipermudahkan 17
 dipinggirkan 98
 diselaraskan 68
 disemarakkan 12
 ditonjolkan 66
 dominan 30
 drastik 64

 ekonomi 21
 empayar Abasiyah 32
 Empayar Islam 34
 empayar Uthmaniah 46
 ensiklopedia 49
 Eropah 19
 evolusi 77

 faedah 19
 Fakulti Sastera 65
 falsafah 22
fi'il madhi ma'tum 85
 fitrah 6
 fonem 91
 fonologi 1

 Gambar rajah Pepohon 109
 gambar rajah pepohon 18
 garis panduan 15, 71
 gaya bahasa 66
 generasi 3
 gerakan kebangsaan 47
 German 72
Government theory 109
grammar 1

Grammar Education 54
Grammar Research 54
grammaticality 89
 guru 21

 hadis-hadis 8
Hal 63
 hasil karya 20
 Hemitik 78
 Hijaz 27
 hipotesis 51
 hubungan gantian 100
 Hubungan mendatar 99
 Hubungan menegak 99
 hujah 4, 23
 hukum 2
Huruf al-Idhafah 63
Huruf al-Jar 63
 huruf Arab 3

 ibadah 16
 Ibnu Madha' Moden 61
 i'rab 3
I'rab al-asma' al-Mabnayah 66
I'rab al-Taqdiri 66
idafah 4
 ilmiah 17
 ilmu Islam 11
 ilmu morfologi Arab 12
 ilmu psikologi 102
 ilmu qiraat 24
 ilmu sains tulen 78
 ilmuan 51
 ilmuan awal 2
 iltizam 80
 impak 8
 impak negatif 67
 India 77
 individu 104

KAJIAN TATABAHASA ARAB: DAHULU DAN SEKARANG

- inspirasi 12, 49
 intensif 94
 inti pati 11
 intuisi 92
 Iraq 21
 Isim Inna 62
 Islam 5
 Istanbul 46
 Itali 53, 72

 janggal 15
 Jawatankuasa Kementerian Pelajaran
     Mesir 65
 jelas 80
 Jerman 53
 jumud 59
 jurutulis 7
 justifikasi 56

 kabilah Arab 25
 kadi 19
 kaedah 1, 21
 Kaedah Transformasi 112
 Kaherah 11, 20
 kajian ilmiah 79
 Kajian Tatabahasa 54
 kata adjektif 30
 Kata Kerja 3
 Kata Nama 3
 kategori 35
 keaslian 15
 kebudayaan 90
 kegemilangan 19
 kekeliruan 63
 kekusutan 37
 kemahiran 5
 kemampuan 106
 Kemampuan berbahasa 91
 kemasyarakatan 90

 keputusan 15
 kesalahan 6
 kesinambungan 44
 kesucian 6
 keunikan 17
 Khalifah Islam 5
 khilaf 50
 Khoumum 70
 Khulafa' al-Rasyidun 43
Kisra 26
 komen 55
 komersil 70
 komunikasi 89
 konteks 4
 kontroversi 64
 kreativiti 26
 Kufah 6, 11, 20

 lafaz 3
 Lajnah Bahasa Arab 68
language science 79
 Leiden 53
 lemah 6
 lembaran-lembaran 10
Lexical insertion 108
 Libya 72
 Liga Arab 70
linguistics 79
 linguistik 1
 loghat 77
Logical form 108
 lokasi 11
 Lubnan 72

ma^omul 22
 Madinah 6, 26
Madrasah al-Andalus 34
 Madrasah Baghdad 31
 Madrasah Basrah 8, 21, 26

INDEKS SUBJEK

- Madrasah Kufah 23, 26
maff'ul bih 85
Maghribi 11, 20, 33
majlis-majlis ilmu 8
Majoriti 30
makna 4
mantik 22
marfu' 29
matan 40
Matan al-Ajrummyah 52
matematik 18
ma'thur 22
mazhab *al-Dhahiri* 56
mazhab tatabahasa 20
Mekah 6
melatih 51
membongkar 15
memerangi 9
memperkasa 75
memperlekehkan 58
mendidik 15
menegur 6
menepati 97
menggalakkan 7
meniru 9
Menteri Pelajaran Mesir 66
menyerang 58
menyukarkan 49
menyusun 37
merekod 14
meresap 7
meringkaskan 50
merotan 7
Mesir (Kaheerah) 32
metode 17
Metode Kajian Perbandingan Sejarah
    Bahasa 77
Metode Nahu Deskriptif 122
Metode Nahu Preskriptif 122
metodologi 21
metodologi analisis bahasa 98
metodologi gambaran 96
moden 18
morfologi 1
morphology 1
Mu'rab 68
Muslim 5

nahu 2
nahu deskriptif 96
nahu preskriptif 95, 96
Nahu Ta'limi 54
nama agung 2
nas 23
nominatif 4

objek 4
objektif 80
objektifnya 2
orientalis 118

padang pasir 26
panduan 4
Paradigmatic Relation 99
Paris 53
Parsi 8, 22, 25
pedalaman 5
pedokong 123
pelaku 4
pelopor 12
pembahagian perkataan 3
pembaharuan 50
Pembelajaran Tatabahasa 54
pemulihan 50
penambahbaikan 113
pencetus 12, 17
pendidikan moden 60
pendokong 94

KAJIAN TATABAHASA ARAB: DAHULU DAN SEKARANG

- penentu 18
 penerimaan tatabahasa 89
 pengajaran tatabahasa 17
 pengaruh 102
 pengiktirafan 12
 pengikut 12
 pengubahsuaian 122-123
 penjajahan 76
 penjanaan 108
 penutur jati 5
 Penyelidikan 54
 Peperangan Dunia Kedua 67
 Peperangan Jamal 26
 Perancis 72
 peraturan 1
 perbezaan 17
 percakapan harian 96
 percanggahan pendapat 36
 percubaan 35
 perdebatan 21
 pergerakan bibir 10
 perkaitan 2
 perlembagaan 35
 perpecahan 44
 persaingan 21
Performance 106
 Persembahan bahasa 91
 persembahan 106
 persidangan kemuncak 66
 Persidangan Liga Arab 68
 perspektif 58, 92
 perubahan 108
 pesaing utama 11
 petunjuk 4
 piawaian gambaran 96
 piawaian penentu 96
 politik 21
 positif 68
prescriptive study 95
 prinsip 21, 23
 Pusat Bahasa Arab Kaherah, Mesir 66
 Pusat Bahasa dan Ilmu Damsyik 69
 Pusat Bahasa Perancis 117
 Pusat Ilmu Iraq 69

 Qais 27
 qias 22
Qiraat al-Qur'an 24
Qur'an al-Nahwu 10
 Qurtuba 56

 raja Parsi 26
 rangkaian 101
 Rasul 6
 reda 23
reformasi 55
 reformis Arab 72
 resolusi 67
respond 102
 Respons positif 124
 revolusi kajian 77
 riwayat 8
 Rom 22
 Roman 95
 rujukan 4
 rujukan utama 3
 Rum 53

 Saidina 19
 sarf 2
 sarjana 65
 sasaran 2
 sastera lama 93
 sefasih 9, 15
 seiring 16
 sejarah 2

INDEKS SUBJEK

- sekolah agama di Malaysia 61
 Sekolah Amerika 83
 Sekolah Copenhagen 82
 Sekolah Firth 83
 Sekolah Inggeris 83
 Sekolah Perancis 82
 Sekolah Prague 82
 sekolah tatabahasa 24
 Selatan Eropah 33
 semantik 1
 Semitik 78
 semula jadi 88
 Sepanyol 33
 sesat 6
 simbol 18
 sinonim 2, 100
 sintaksis 1
 sistem bahasa 87
 sistematik 18
 situasi 103
 Situasi Penggunaan Bahasa 103
Sociolinguistics School 83
 standard 93
stimulus 102
 struktur 1
 Struktur Sintaksis 105
 Sudan 72
 sumbangan 14
Surface Structure 106
 susunan 3
 Switzerland 78
 syair Arab 40
 Syam 11, 20, 32
Syarh al-Kaafiah fi al-Nahu 38
syaz 23
Syntagmatic Relation 99
syntax 1
 Syria 72
Tajdid al-Nahw 71
 tajwid 16
 taksub 21
 takwil 51
 tamadun China 76
 tamadun Greek 76
 Tamadun Islam 14
 Tamim 27
Tamyis 63
 tanda sekunder 67
taqdir 3
 Tatabahasa Generatif dan
     Transformatif 89, 105
 tatabahasa klasik 94
 Tatabahasa moden 93
 Tatabahasa tradisional 93
 tatacara analisis 18
 tegas 55
 teks 23
 telus 80
 Teori Darwin 77
 teori dwikaitan 83
 teori "Gerak Laku Manusia" 102
 terapan 17
 teras 1
 terpelihara 3
 tersebar 5
Theta theory 109
 tindak balas 102
 Tindak balas pendengar 104
 titik pertikaian 51
 tokoh 5
 tonggak 11
 tradisional 18
Tree-Diagram 109
 Tripoli 70
 tugas 3
 Tunisia 33

KAJIAN TATABAHASA ARAB: DAHULU DAN SEKARANG

tunjang utama 11	<i>Ya' al-Mutakalim</i> 67
Turki 46	Yahudi 80
	Yaman 52
Universiti al-Azhar 47	Yunan 76
Universiti London 83	
unsur bahasa 104	zahir 103
Utara Afrika 33	zaman awal 4
	zaman jahiliyah 69
wacana kesusasteraan 27	zaman jumud 75
wajah baharu 124	zaman keemasannya 45
warisan 20	

Indeks Nama

- Abbas Hassan 73
Abduh al-Rajih 73
Abdul al-°Alim Ibrahim 73
Abdul Hamid al-Duwakhili 121
Abdul Muta°ali al-Sho°idi 72
Abdul Rahman al-Dakhil 33
Abdul Rahman Ayyub 122
Abdul Rahman bin Harmaz 5
Abdullah Bin Abi Ishak 12
Abdullah bin Abi Ishak al-Hadrami 10
Abu al-Aswad 12
Abu al-Aswad al-Du°ali 5
Abu al-Aswad al-Duali 13
Abu al-Barakat al-Anbari 41
Abu Ali al-Farisi 37, 42
Abu Amru bin al-°Ala° 10
Abu Aswad al-Du°ali 2
Abu Bakar al-Anbari 31
Abu Bakar al-Ishbili 14
Abu Bakar al-Syarishi al-Andalusi 39
Abu °Amru al-Ala° 2
Abu °Amru al-°Ala° 12-13
Abu °Ubaidah 2
Abu Harb 12
Abu Hayyan 34
Abu Jaafar al-Nuhas 41
Abu Musa al-Ash°ari 7
Abu Musa al-Hamidh 31
Abu Zaid 13
Abu Zaid al-Ansari 11
al-A°lam al-Shantamari 34
al-Afghani 42
Al-Ahmar 13
al-Akhfash 13, 22
al-Asma°i 2
al-Baghdadi 41
al-Baidawi 52
al-°Ukbari 36, 41
al-Danusyari 47
al-Faariqi 42
al-Farisi 31
al-Farra° 13, 23
al-Hara° 13, 28
al-Hariri 42
al-Hufni 47
al-Jazuli 34
al-Jurmi 13, 22
al-Khalil 13
al-Khalil bin Ahmad 10
al-Khalil Bin Ahmad 8, 10
al-Khalil Ibn Ahmad 2
al-Kisa°i 21, 23
al-Kisai 13
al-Lihyani 13
al-Maaliqi 39
al-Maqali 42
al-Maradi 42
al-Mazini 13, 22
al-Mubarrid 13, 22
al-Nadhar bin Shumayl 2
al-Qasim bin Ali al-Saffar 35
al-Qufti 43

- al-Rayashi 13
 al-Ruaasi 28
 al-Ruasi 13
 al-Rummani 35
 al-Rummani (384H) 52
 al-Sabban 47
 al-Saffar Ibn-Kharuf 39
 al-Saghir 13
 al-Sairafi 14, 35
 al-Sakhawi 42
 al-Sayuti 12
 al-Sirafi 2
 al-Suhaili 34
 al-Suyuti 33
 al-Syalubin 40
 al-Syanwani 47
 al-Thamanini 39
 al-Tiwal 13
 al-Ushmuni 33, 38
 al-Yazid 13
 al-Zajaj 31
 al-Zajjaji 37
 al-Zamakhsyari 37
 al-Zubaidi 2, 14, 34, 37
 al-Zujaji 31
 Ali Abdul Wahid Wafi 118
 Ali Bin Abi Talib 5, 12
 Ali Bin Abi Talib (R.A) 13
 Ali Jarim 60
 Amin al-Khuli 72
 Antwan Millet 121
 Anualitman 118
 Aristotle 95

 Badru al-Din Muhammad 38
 Bergstrasser 118
 Bloomfield 84
 Brondall 82

 ‘Adhdu al-Daulah al-Buwaihi 42
 ‘Aisyah 26
 ‘Anbasah al-Fill 12
 ‘Ansabah 13
 ‘Ata’ 12

 Chomsky 18

 David Whitney 79

 Edward Sapir 84

Ferdinand de Saussure 78
 Franz Boas 84

 George Zaidan 117
 Grammon 82
 Grimm 78

 Hammad Bin Salamah 8
 Hanafi 56
 Hanbali 56
 Helmi Khalil 122
 Hjelmlew 82
 Hufna Nasif 60

 Ibn Abi al-Rabi^c 39
 Ibn Abi Ishaq 13
 Ibn A^cqil 33, 38
 Ibn Ajrum al-Maghrabi 52
 Ibn al-Daqqaq 39
 Ibn al-Dhai^c 39
 Ibn al-Hajib 39
 Ibn al-Syajari 39, 42
 Ibn Babsyaz 32
 Ibn Barri 32
 Ibn ‘Usfur 34, 39
 Ibn Duhan 36

INDEKS NAMA

- Ibn Hajib 33
 Ibn Harmaz 13
 Ibn Hisham al-Ansari 38
 Ibn Hisyam 33
 Ibn Jinni 31
 Ibn Khaiyat 31
 Ibn Kharuf 34, 39
 Ibn Kisan 31
 Ibn Mada' al-Qurtubi 34
 Ibn Madha' al-Qurtubi 55
 Ibn Malik 34, 38
 Ibn Mu'ti 32
 Ibn Qasim al-^oAbbadī 47
 Ibn Qutaibah 36
 Ibn Sa^odan 13
 Ibn Sayed al-Batalyusi 34
 Ibn Sikkit 13, 23
 Ibn Siraj 31, 36
 Ibn Syaqir 31, 51
 Ibn Tarawah 34
 Ibn Wulad 32
 Ibn Ya^oish 33
 Ibn-Khabbaz 39
 Ibnu Jinni 9
 Ibnu Siraj 9
 Ibrahim al-Samirai 124
 Ibrahim Anis 119
 Ibrahim bin Ubadah 36
 Ibrahim Mustafa 48, 61
 Isa Bin Umar 12
 Isa bin Umar al-Thaqafi 10

 Jacobson 83
 Jakobsen 82
 Jespersen 82
 John Rupert Firth 83

 Kamal Basher 122
 Karcesky 82

 Khalaf Ahmar 36
 Khalid al-Azhari 33, 40

 Lanson 121
 lapisan masyarakat 14

 Mahmoud al-Sa^oran 122
 Maimun al-Aqran 12
 Maliki 56
 Malinowski 103
 Marwan Bin Muhammad 33
 Mathesius 82
 Meillet 82
 Muaz al-Harra 12
 Mubarrid 14
 Muhammad (SAW) 7
 Muhammad al-Qashash 121
 Muhammad Kamil Hussein 72
 Muhammad Mandur 121
 Mustapha Amin 60

 Naftawaih 31
 Nasar bin ^oAsim 5
 Nasr 13
 Nihad Musa 124
 Noam Chomsky 80

 Oliver Pott 78

 Paul Crows 118
 pembaharuan 50
 Plato 95
 Popp 78

 Qutrub 13
 Qutub 22

 Radhi al-Astrabazi 38
 Radhiyuddin al-Astrabazi 41

KAJIAN TATABAHASA ARAB: DAHULU DAN SEKARANG

- radikal 34
reformasi 34
Rifa'ah al-Tahtawi 48, 59
Rumani 36
- Shadah 118
Shawqi Dayf 70
Shawqi Dhaif 48
Sibawayh 2, 8, 13, 21
Sir William Jones 77
Sultan Salim 46
Syafie 56
Syaikh Tantawi 43
- Talhah 26
Tammam Hassan 73
Tamman Hassan 122
Tha'lab 13-14, 23
Trubetskoy 82
- Uldall 82
Umar al-Khattab 7
Uthman Bin 'Affan 26
- Ventris 82, 121
Vudwan de Courtney 79
- Whitney 84
- Yackub Abdul Nabi 72
Ya'ub Bin Yusuf 56
Yahya bin Umar 13
Yahya Bin Ya'mar 12
Yasin 47
Yunus 13
Yunus bin Habib 10
- Zhalim bin Amru 10
Ziyad bin Abihi 5
Zubair 26

KAJIAN TATABAHASA ARAB

DAHULU DAN SEKARANG

Buku "Kajian Tatabahasa Arab: Dahulu dan Sekarang" mengupas persoalan-persoalan berkaitan kajian tatabahasa Arab yang bermula hampir 1500 tahun dahulu. Ia bermula dengan kemunculan ilmu tatabahasa Arab tradisional hinggalah pada era linguistik moden masa kini. Antara topik yang dibincangkan ialah asas-asas yang menjadi tunjang kepada kajian tatabahasa Arab itu sendiri. Ia merangkumi pelbagai aspek seperti kedudukan dan kepentingan tatabahasa dalam bahasa Arab, sejarah kemunculan tatabahasa Arab serta faktor pendorong kepada kemunculannya. Sejarah perkembangan tatabahasa Arab juga dikupas dengan penumpuan khusus kepada pelbagai aliran mazhab tatabahasa Arab yang utama dan pelbagai hasil karya para ilmuannya. Turut dibincangkan kedudukan tatabahasa Arab selepas zaman keemasannya hingga membawa kepada pelbagai usaha pemulihan dan pemerkasaan tatabahasa Arab pada zaman moden. Tidak ketinggalan perbincangan buku ini juga menyentuh tentang kedudukan tatabahasa Arab dalam dunia linguistik moden hari ini. Selain perbandingan antara tatabahasa Arab dengan linguistik moden dan pengaruh antara keduanya.

MUHAMMAD MARWAN ISMAIL, Pensyarah di Fakulti Pengajian Bahasa Utama, Universiti Sains Islam Malaysia. Berkelulusan Ijazah Sarjana Muda dari Universiti al-Hasyimiah, al-Zarqa', Jordan dalam bidang bahasa Arab dan kesusasteraannya pada tahun 2001. Seterusnya mendapat Ijazah Sarjana (M.A) dalam bidang linguistik bahasa Arab dari Universiti Islam Antarabangsa Malaysia pada tahun 2003. Banyak melibatkan diri dalam penyelidikan, penulisan dan pembentangan kertas kerja di peringkat kebangsaan dan antarabangsa.

WAN MOHARANI MOHAMMAD, mula bertugas sebagai tenaga pengajar pada tahun 2000. Sekarang bertugas sebagai Pensyarah di Fakulti Pengajian Bahasa Utama, Universiti Sains Islam Malaysia. Berkelulusan Sarjana Pengajian Islam dan Sarjana Muda Pengajian Islam dalam bidang Pengajian Arab dan Tamadun Islam dari UKM, Diploma Pengajian Islam dalam bidang bahasa dan kesusasteraan Arab dari KUSZA. Banyak melibatkan diri dalam penyelidikan, penulisan dan pembentangan kertas kerja di peringkat kebangsaan dan antarabangsa.

ISBN 978-963-2950-70-7

9 789832 950707